

IZ POLJSKE ŽENSKÉ LIRIKE

SVOJEMU TELESU

Maria Pawlikowska

Ne bodi moj sovrag in samodržec jezni,
ki muhast se upira tej veseli duši!
Na rokah v svet me nesi, o telo ljubezni,
spoštujva se med sabo. A ko vse se zruši,
ko vse odide proč in upanje premine,
se spomni moje prošnje, o prijatelj ljubi:
umriva brez vseh misli, kot ovene resa,
ta drobna zvezda cvetk — kot pesmi glas izgine
in kot srce poklanja deklica, ki ljubi.

O TETI, KI SE JE ZASTRUPILA

Maria Pawlikowska

Brez čarov čarodejk so tete se rodile,
bile so resne žene, kisle in robate,
brez skodranih trepalnic, nogavic iz svile
in brez oči skrivnostnih, brez pričeske zlate.

Bile so resne s cvetjem, sadjem in otroki,
podjarmile može so, lišp zasovražile,
pri mesecu so mirno zaspale v sen globoki,
vse čvrste kot kokoši in polne drobne sile.

Edino omahljiva, dišeča teta Lila
bila je kot pariška lutka lepa v lica.
Če dala je poljub, tenčico je odkrila
in zmeraj je nosila perje kakor ptica.

Nenadno pa so temne misli jo obdale
in strele v njej se vžgale v vihri pomladanji...
A tete niso vedele, ko so žalovale,
kako diši ljubezen... in peče strup podganji.

DALJNI GROB

Kazimiera Hakowiczówna

V neznani deželi ležiš... nič več tisti, katerega čakam!
Tvoje roké so spleteni, suhi prsti mrtvaka.
Obraz ni več takšen kot prej — široka guba pri gubi.
To nisi več ti, moj ljubi!
Kaj je bilo s to močjo? V kaj spremenila se strast je nekdanja?
V križ kameniti zakleti stojita na grobu ob strani slave.
Je vredno, da zanjo si raniš roke in pod križem se sklanjaš?
O, slava! Kako si podobna neslavi!

Zdaj v daljni deželi ležiš in na grobu po tuje ti piše...
A tukaj nekoč te je vetrič hladil in lovil okrog hiše,
zasopel si vračal se s polja in pes ti je skakal v naročje
in pekle v očeh so te solze, že davne solze otročje...
Še zmeraj je kakor nekoč v tej naši trmasti hosti...
Ti nisi izbiral. In nisi poznal skrivnosti.
In nisi zavrgel ničesar. Vsemu si bil zvest kot zmeraj:
enako nepisanim pravom kot trdi pravici papirja.
Nihče te ne sme slaviti. Vendar te nihče ne preklinja.
A potok pozabe z imenom tvojim v daljavo izginja.

V REKI HERAKLITA

Wisława Szymborska

V reki Heraklita
riba lovi ribe,
riba mesari ribo z ostro ribo,
riba gradi ribo, riba stanuje v ribi,
riba beži iz oblegane ribe.

V reki Heraklita
riba ljubi ribo,
tvoje oči so — pravi — svetle kot ribe na nebu,
s tabo ob strani, o moja najlepša,
rada bi splavala v najino morje.

V reki Heraklita
riba iznašla je ribo nad ribami,
riba pokleka pred ribo, riba prepeva ribi
in prosi za srečo pri plavanju.

V reki Heraklita
jaz, riba samotna, drugačna od drugih
(čeprav iz lesa in iz kamenja ribjega)
si včasih v tej svoji srebrni lupini
pišem prav majhne ribice,
ki zmedejo noč, da strmi in mežika.

V SPOMIN

Wisława Szymborska

Ljubila sta se v hosti
pod sonci rosnih kapljic,
v lase nabrala listja,
prsti in toplih sapic.

Usmili njunih src se,
o, lastovka nad njima.

Nad jezerom sta listje
kleče si izčesala
in voda kot od zvezdic
od rib se je bleščala.

Usmili njunih src se,
o, lastovka nad njima.

Drevesa na gladini
so kakor dim se vila.
O, lastovka, ne pusti,
da kdaj bi pozabila.

O, lastovka, ti trnje
neba in sidro v zraku,
ti Ikarus dobrotni
in vnebovzetje v fraku,

ti križemgled veselja
in lepopisec urni,
ti zgodnjeptičji gotik,
kazalec v večni uri,

ti žalostno veselje
in trnova tišina,
svetniški sij ljubimcev,
o, bodi dobra z njima.

POGOVOR OČI

Małgorzata Hillar

Brezdomca
s prepolnimi srci
sredi brezčutnih miz in ljudi

Zdaj revna še bolj
ker je s klopce pod krošnjo
prepodil ju mraz

Žarečih oči
govoriva stvari
ki niso zavite v besede

Potapljam se v baje tvojih oči
kot čmrlj kosmati
v vresje

Čutim kako mi gre v ustnice kri
in prsti izžežani iščejo
drago rokó
čutim kako se mi vdaja telo
in ne brani da tvoje oči
mi slačijo krilo ki naju loči

Golo privijaš me k sebi
z zenicami

Ne zaslanjaj oči
me prosiš

A moje oči
od ljubezni razvnete
so kakor plameni

Če jih ne bom zaslonila
zažgo
te brezčutne ljudi

Takrat bodo videli
da sem gola
in da ko te gledam
ti prsi
kot jabolko k ustom podajam

OTROŠKA ASTRONOMIJA

Julia Hartwig

Danes je vse tako strašno drobnó
na tem velikem nebu.
Igrače neba so razsute pred hčerko.

Ponoči je vzšel takšen drobceni mesec
kot hčerkin odstriženi nohtek.
Pozdravljen, ti meseček, luniń dojenček!
Pozdravljen — prijatelj nam bodi!

Potem čez nebo je šel Veliki voz.
Pa kaj, tudi ta je bil majhen
kot kakšen otroški voziček.
Na krivih kolesih šantal je kot v snu
in ves se bleščal je od zvezdic.

In zdaj je naenkrat postalo nebo
velikanska izložba igrač.
Tu beli Medvedek, tam Ribici dve,
pa Tehnica, biserov polna.

A vendar sta najbolj prisrčna bila
dva Dvojčka na drobnem oblaku.
Tesnó ju je k sebi privijala Noč
in pravkar ju srečna dojila.

Veselo in lakotno Dvojčka debela
pri neusahljivem studentu sta pila.
In kapljice bele so tiho drsele
na mamino žametno krilo.

O, Noč, moja sestra — mrmrala sem v snu,
o, Noč — tu pri meni bodi.
Poglej, moja hčerka smehljaje zdaj v snu
po Rimski cesti hodi.

Prevedel Lojze Krakar

O »CELOVITEM ČLOVEKU«

Henri Lefebvre

Pojem »celoviti človek«* sem našel na nekaterih straneh Marxovih mladostnih del, potem pa sem poskušal ustvariti iz njega središče, oziroma vrh filozofske (marksistične) misli.

Večina filozofskih sistemov vključuje kategorijo celote ali celovitosti (nekateri »pluralizmi« so se ji zaradi nesistematičnosti sicer izognili, a so prav zato komaj še ostali v zvezi s filozofijo). Marx jo je »počlovečil«; predstavil jo je kot popolno zmago nad alienacijo, a ne v spekulaciji, marveč v praksi. Pri tem se je lahko oprl na dela velikih »kritičnih« realistov — kakor jih je odlično imenoval Lukács — namreč Goetheja, Balzaca in Stendhala, ki so s svojo kritično, negativno podobo ustvarili njeno pozitivno nasprotje: predstavo o celovitem humanizmu. Vendar najdemo pri Marxu o tem prav malo podatkov. Pojem se pojavi; potem pa služi (kakor pojem alienacije) kot obrazec pri reševanju številnih praktičnih problemov, kakor so: delitev dela in preraščanje te delitve, razmerje med delom in prostim časom v kulturi itd. Marx torej ni filozofsko determiniral razmerja med človeškim in celovitostjo (v praksi in celotni družbi, ki obsega znanost, kulturo, teorijo ideologij in teorijo civilizacije).

S pojmom je težko rokovati, lahko ga je karikirati, lahko zatajiti. Ne moremo trditi, da je kot filozofska hipoteza, predvsem pa kot živ-

* Priobčujemo poglavje iz Lefebvrove knjige »Vsota in ostanek«, ki je izšla lani v Parizu in ki smo naše bralce ž njo že na kratko seznanili (glej poročilo Jožeta Goričarja; Naša sodobnost, 1960, str. 55—60, 178—181). Izbrani odlomek naj služi kot prispevek za razmišljanje o vprašanju, ki je v teoriji in še bolj v praksi živo tudi pri nas. — Op. ured.